

Lærerautoritet er medieret af digitale teknologier

Af Bjarke Lindsø Andersen

Korrekt citering af denne artikel efter APA-systemet
(American Psychological Association System, 7th Edition):
Andersen, B. L. (2023). Lærerautoritet er medieret af digitale teknologier.
Learning Tech - Tidsskrift for læremidler, didaktik og teknologi, (13), 38-54.
DOI:10.7146/lt.v7i12.133657

Abstract

Efter i en periode at have været delvist hengemt som relevant pædagogisk begreb, begynder autoritet igen at blive fremhævet som en central komponent, når vi skal beskrive, forstå og udvikle lærerens arbejde. Denne artikel er et teoretisk bidrag til en samtidig fortolkning af autoritetsbegrebet som et relationelt fænomen, der kan tage forskellige former, og hvor klasseværelsets mangefold af teknologier også spiller en aktiv rolle i mediering – det vil sige styrkelse og svækkelse – af lærerens autoritet. Artiklen tager udgangspunktet i en samtænkning af den fransk-russiske filosof Alexandre Kojèves autoritetsteori og begrebet om mediering hentet fra teknologifilosofien. Formålet er at bidrage til en forståelse af lærerautoritet, hvor også teknologien bliver skrevet ind som en aktiv medspiller i klasseværelsets autoritetsspil samt giver begrebslige redskaber til at reflektere over og planlægge, hvordan egen undervisning og autoritet kan påvirkes af og understøttes ved hjælp af teknologier.

For a period the concept of authority has been given a low priority in pedagogy. However, the concept has recently drawn new attention as a prism to understand and develop the work of the teacher. The article is a theoretical contribution to contemporary discussions of authority as a relational phenomenon that varies, where the multiplicity of digital technologies in the classroom play a pivotal role in weakening and strengthening the authority of the teacher. The article is an amalgamation of a theory of authority by the French-Russian philosopher Alexandre Kojève and the concept of technological mediation taken from the philosophy of technology. The purpose is to contribute with an understanding of the role of technology in the everyday plays of authority within the classroom and offer conceptual tools to reflect on and plan how one's teaching and authority is affected by digital technologies.

Lærerautoritet er medieret af digitale teknologier

Af Bjarke Lindsø Andersen, Professionshøjskolen Absalon

Indledning

Historisk er begrebet og fænomenet autoritet omdiskuteret i pædagogisk viden og praksis. Det har til forskellige tider haft forskellige betydninger og konnotationer, og har vekslet mellem på den ene side at være et efterstræbelsesværdigt fænomen i pædagogiske forhold, da elever ikke kan lære noget uden en autoritet (for eksempel Dale, 1986). På den anden side har det været genstand for kritik, fordi autoritet er blevet betragtet som undertrykkelsens udspring, der gør, at skolen ikke kan lykkes med at skabe frigjorte individer (Irwin, 2018).

Historien viser, at diskussionerne tit har to faldgruber (Bingham, 2009). For det første, at autoritet bliver betragtet som noget, man intentionelt kan skrue op eller ned for. Altså nærmest som om det var et kvantitativt fænomen. Den anden faldgrube er, at autoritet bliver betragtet som et iboende karaktertræk ved et menneske. Som noget, et givet menneske enten har eller ikke har. I sin bog *Authority is Relational: Rethinking Educational Empowerment* opsummerer den pædagogiske filosof Charles Bingham de historiske og begrebslige udfordringer med autoritetsbegrebet således: "The common sorts of arguments either embracing or decrying authority fail to deal with the most important of all questions concerning authority, namely: How does authority work in relation?" (Bingham, 2009, s. 4).

Binghams afsæt er at betragte autoritet som et vilkår. Det vil sige ikke noget, vi kan tilføje eller fjerne. I hvert et klasseværelse, i hver en lærer-elev-relation er autoritet et vilkår. Derudover er det et vilkår, at autoritet altid opstår i forholdet mellem to. Det vil sige, at en lærer kan ikke i sig selv være en autoritet, men bliver det kun i kraft af de relationer, vedkommende løbende indgår og agerer i. I denne artikel tager jeg udgangspunkt i de samme præmisser, som Bingham præsenterer. Det vil sige, vi er hinsides de indledningsvist skitserede 'for og imod'-diskussioner og er i stedet interesserede i at spørge: Hvordan kan vi forstå, hvordan autoritet opstår i relationer? Med særligt fokus på den rolle, digitale teknologier spiller.

Dette spørgsmål er vigtigt at flere årsager. For det første fordi

autoritetsbegrebet i relation til lærergerningen aktuelt oplever en vordende genkomst. I 2018 formulerede Danske Professionshøjskoler ti ambitioner for læreruddannelsen, hvori der blandt andet blev advokeret for vigtigheden af ”lærere med stærk professionel autoritet og kunnen” (2018, s. 17). Sidenhen er dette blevet fulgt op med et strategisk fokus på ”lærerens professionelle autoritet” i regi af læreruddannelsens ledernetværk, hvor der også er udarbejdet et længere arbejds-papir desangående (Iskov, Komischke-Konnerup, Rohde & Skibsted, 2020). I foreløbige forslag og udkast til en ny læreruddannelse er der et selvstændigt modul med arbejdstitlen ‘Lærerens professionelle autoritet og dannelse’ (Danske Professionshøjskoler, 2021). Autoritet er altså ”på vej ind” igen, og det er derfor vigtigt, at vi lærer af begrebets historie og mangefold og ikke gentager de udfordringer, der tidligere har været med begrebet.

For det andet er spørgsmålet om autoritet vigtigt, fordi skolen er placeret i en dynamisk verden, der ændrer på betingelserne – muligheder og udfordringer – for at være lærer i skolen. I ovenfor nævnte arbejdsrapport fremhæver Iskov et al. i særlig grad forandringer siden 1989 med øget forældreindflydelse, standardisering og sammenligning og ekstern ansvarliggørelse (Iskov et al., 2020, s. 6), som et vilkår der har påvirket lærerens mulighedsrum for at indtage en autoritativ position. Der er med andre ord flere sider, hvorfra det manøvrerum, læreren har at arbejde indenfor, udfordres. Imidlertid udebliver et aspekt ofte i diskussionerne om, hvordan lærerens autoritet kommer til syne, virker og kan udvikles i skolen, som den ser ud i dag. Det er digitaliseringen i skolen. Digitalisering af skolevæsenet i Danmark er en af de mest gennemgribende (BUVM, 2021), og i sådan en grad at undervisningsministeren Pernille Rosenkrantz-Theil i 2019 fremhævede sit perspektiv på bagsiderne af dette i en folketingsdebat i forhold til lærerens arbejde og rolle:

” Digitaliseringen åbner nemlig ikke bare for nye muligheder og letter på arbejdsgangene for lærerne; digitaliseringen styrer også måden at arbejde på og ender måske desværre med i for mange situationer at ensrette lærernes praksis og den måde, der bliver undervist på.
(Folketinget, 2019)

Samme refleksioner går igen i forskningen, hvor for eksempel den australske professor i uddannelsessociologi Neil Selwyn i sin bog *Should Robots Replace Teachers?* undersøger grænselandet mellem kunstig intelligens, automatiserede systemer og lærerens professionelle dømmekraft (Selwyn, 2019). I en dansk kontekst fandt en række forskere ud af – på baggrund af en undersøgelse på skoler i hele landet

– at nye digitale teknologier bør gøres til et omdrejningspunkt for diskussion af lærerprofessionen og dens udvikling, fordi teknologierne har direkte virkning herpå (Brok & Hasse, 2015).

I denne artikel vil jeg derfor spørge ind til, hvordan vi kan forstå forholdet mellem digitale teknologier i skolen og lærerens autoritet. Spørgsmålet vil blive besvaret gennem en teoretisk diskussion, fordi artiklens primære ærinde er at præsentere en række begreber og refleksionsværktøjer, der kan gøre den lærerstuderende og andre (vordende) undervisere i stand til at reflektere over, hvilken rolle de digitale teknologier har i det daglige arbejde i forhold til autoritet. Artiklen er disponeret således, at jeg først præsenterer et relationelt autoritetsbegreb, der har særligt fokus på hvilke kvaliteter, en autoritet kan anerkendes for i klasserummets relationer. Herefter dykker jeg dybere ned i, hvordan vi får blik for det, jeg kalder teknologisk mediering. Slutteligt forener jeg de to i fire konstruerede praksisfortællinger med henblik på at anskueliggøre, at den teoretiske relation mellem autoritet og teknologi er jordnær, praktisk og relationel.

Autoritet og teknologisk mediering

I empiriske undersøgelser er der en klar forventning om, hvad man metodisk redegør for: hvem har man spurgt eller undersøgt, hvor mange, hvordan, hvorfor dem og herefter begrunder og vurderer styrker og svagheder ved netop denne tilgang. Når det kommer til teoretiske artikler, er der i mindre grad konsensus om, hvordan man metodisk begrunder sine til- og fravalg samt hvordan man strukturerer sit argument. Dette tager jeg fat i i det følgende, hvor jeg søger at besvare spørgsmålene: Hvilke teorier inddrager jeg med hvilke nedslag, og hvorfor dem?

Autoritetsbegrebet hos Alexandre Kojève

I denne artikel trækker jeg på en autoritetsteori af den fransk-russiske filosof Alexandre Kojève skrevet i 1942. Som det fremgik af indledningen, er præmissen for dette arbejde, at autoritet skal forstås som et relationelt fænomen, og ikke som et iboende karaktertræk. Netop denne pointe er af afgørende betydning i Kojève's teori, da autoritet i hans optik er forudsat en anerkendelse fra den anden. Kojève definerer autoritet således:

” Authority is therefore necessarily a relation (between agent and patient): it is an essentially social (rather than individual) phenomenon; there have to be at least two in order for Authority to exist. THEREFORE: Authority is the possibility that an agent has of acting on others (or on another) without these others reacting against him, despite being capable to do so.
(Kojève, 1942/2014, s. 8)

Udover at autoritet er et relationelt fænomen og baserer sig på anerkendelse, så er det et vigtigt element, at autoritet forudsætter at anerkendelsen fra den anden – for lærerens oftest fra eleverne – sker frivilligt og på betingelser, hvor eleverne har mulighed for ikke at anerkende. Er der tale om en ufrivillig anerkendelse er det med andre ord tvang, og så er der ikke længere tale om en autoritet men om magtændelse. Autoritet er så vidt et skrøbeligt fænomen, fordi det oprettholdes af løbende, frivillig anerkendelse. I Kojèves optik er autoritet altså ikke noget, man arver eller får overført, fordi man agerer som myndighedsperson. Autoritet beror ene og alene på den hverdagslige anerkendelse.

En anden styrke i Kojèves autoritetsbegreb er, at han viger størstedelen af sit skrift til en analyse af, hvad det er for *kvaliteter*, en autoritet anerkendes for (Andersen, 2018). Kojèves analyse tager afsæt i fire idéhistoriske nedslag (Platon, Aristoteles, skolastikken og Hegel), hvor han på baggrund af deres behandling af autoritetsfænomenet isolerer fire typer af autoritet, der anerkendes for hver deres distinkte kvaliteter. Disse redegør jeg for i den følgende analyse. Således muliggør hans arbejde at forstå lærerens autoritet som et sammensat og dynamisk fænomen, hvor autoriteten vil være fluktuerende i kraft af varierende grader af anerkendelse afhængig af lærer-elev-relationerne, og hvor der samtidig er forskellige typer af autoritet, man kan anerkendes for, der beror på de forskellige kvaliteter, man udtrykker og anerkendes for som lærer. Kojève tilbyder altså et begrebsapparat til at forstå den empiriske kendsgerning, som også Fibiger beskriver:

” [Læreren] har altså ikke én, men mange roller, og scenen skifter, fordi skolen har mange arenaer. Det forklarer også gåden om autoritet. Den ligger i netværket og de oversættelser, der foregår mellem aktører.
(Fibiger, 2021, s. 50)

Teknologisk mediering

Når Fibiger ovenfor skriver *aktører*, kan vi med en vis rimelighed antage, at han bruger begrebet, som det er tænkt indenfor aktør-netværksteorien (jævnfør Fibiger, 2017, 2020). I denne optik skal en

aktør ikke alene forstås som et legemliggjort menneske, men bredere som “for eksempel tekniske gadgets, juridiske love eller ting fra naturen” (Fibiger, 2020, s. 36). Lad dette være en overgang til at forklare, hvordan autoritet ikke kun er et mellem-menneskeligt, altså socialt fænomen. Det er snarere et socio-*materielt* fænomen, hvor anerkendelsen af autoritet er betinget af og står i forhold til skolens materialiteter, og indenfor rammerne af denne artikel særligt de digitale teknologier.

Vi kan bruge forskellige ord til at beskrive, hvordan digital teknologi og lærerautoritet hænger sammen. Vi kan for eksempel sige, at teknologi *påvirker, har en effekt på* og eller *relaterer sig til* autoritet. Hver af disse formuleringer indeholder også en forestilling om, hvordan det er, forholdet mellem autoritet og teknologi bør forstås, men er ofte implicite, fordi de ikke har en direkte teoretisk forankring. Siger vi, at teknologi og autoritet *hænger sammen*, kan det være underforstået at der er en sammenhæng til stede, hvor det ene forudsætter det andet. Siger vi, at de to fænomener er *relaterede*, er forholdet mere løst, hvor den ene sagtens kan eksistere uden den anden. I det følgende vil jeg præsentere et særligt begreb til at beskrive, hvordan teknologi og autoritet forholder sig til hinanden. Dette begreb er den teknologifilosofiske retning postfænomenologis begreb om *mediering* (Ihde, 1990; Verbeek, 2005; Rosenberger, 2018).

Medieringsbegrebet er ontologisk. Det vil sige, at det vedrører grundlæggende, hvordan vi tænker om, hvad det vil sige, at noget *er*, eller vigtigere i denne sammenhæng, hvordan noget *bliver til*. Den finske teknologiforsker Victor Kaptelinin opsummerer det således, at teknologi gennem mediering “affects, and even shapes, the structure, functioning, and development of the human mind and action” (Kaptelinin, 2013, s. 2). Teknologisk mediering giver struktur, funktion og udvikler det menneskelige sind og vores handlinger. Ud fra denne præmis er det altså naturligt at antage, at også digitale teknologier i klasserummet og lærerens autoritet må være flettet sammen. Medieringsbegrebet skal i denne sammenhæng forstås som en måde at overkomme to velkendte teknologifilosofiske faldgruber. Nemlig enten at antage, at mennesker styrer verden og bruger teknologi som redskaber til at sætte vores vilje igennem (instrumentalisme). Eller at antage, at vi mennesker er underlagt en teknologisk dagsorden og logik, vi ikke kan afvige fra (determinisme). Medieringsbegrebet peger på, at den vilje, mennesket har, formes af de teknologiske (u)muligheder vi har, samtidig med at teknologiernes form er betinget af vores brug og udvikling af den. Denne forståelse er udtrykt mere præcist i postfænomenologien:

” When technological artifacts are looked at in terms of mediation – how they mediate the relation between humans and their world, amongst human beings, and between humans and technology itself – technologies can no longer be pigeon-holed simply as either neutral or determining.
(Verbeek, 2005, s. 11)

Hvad mediering konkret betyder, har teknologifilosof Asle H. Kian udfoldet med fire eksempler i en artikel (2015). Her beskriver han, hvordan det, at vi oplever verden gennem teknologier (det vil sige medieret), har betydning for, hvilke handlemuligheder vi har, hvilke roller vi kan indtage og hvad vi har lyst til, hvad vi lægger mærke til med videre. Han fremhæver fire dimensioner: En *etisk*, hvor teknologier kan henholdsvis privilegere og diskriminere. En *ontologisk*, hvor teknologier skjuler og viser dele af verden. En *praktisk*, hvor teknologier muliggør og begrænser handlinger, og en *epistemologisk*, hvor teknologier forstørre og formindsker dele af verden. Se Andersen og Tafdrup (2022) for en uddybning af dette. I tråd med denne tænkning af mediering som noget, der ko-konstituerer vores ageren og oplevelse i verden, vil jeg med analysen tilføje, at der er en autoritativ dimension, hvor digitale teknologier brugt i konkrete situationer i klasserummet henholdsvis altid *svækker* eller *forstærker* lærerens autoritet. Med andre ord er lærerautoritet teknologisk medieret. For en uddybning af de teoretiske forbindelser og filosofiske grundlagsdiskussioner om forholdet mellem mellem Kojève og postfænomenologien, se Andersen (2018). Med udgangspunkt i disse indledende teoretiske overvejelser vil jeg uddybe, hvordan teknologi medierer autoritet i praksis. Til at formidle og skærpe forståelsen af pointerne, starter jeg hvert af de følgende afsnit med en kort fiktiv praksisfortælling.

Hvordan foregår denne mediering i praksis?

Hvert af de nedenstående afsnit vil starte med en kort case, der tydeliggør, hvordan teknologien medierer (det vil sige styrker og svækker) lærerens autoritet. Afsnittet er disponeret efter Kojèves fire autoritetstyper med særligt fokus på, hvordan teknologien på forskellig vis kan virke henholdsvis forstærkende og svækkende for lærerens autoritet. Det er vigtigt at holde in mente, at hver case og følgende analyse tjener til formål at demonstrere én bestemt analytisk pointe. I praksis vil det være muligt at vende og dreje hver case og diskutere, hvorvidt der er tale om, at udfaldet er en styrkelse eller en svækkelse og samtidig

hvilke(n) autoritetstype(r), der er tale om. I praksis vil der ofte være tale om et komplekst billede, hvor en og samme situation samtidig kan svække én type og styrke en anden – og at forskellige elever anerkender kvaliteterne i forskelligt omfang.

Lærernes autoritet knyttet til vovemod

Det er onsdag formiddag i 6.b. Henrik, klassens matematiklærer, skal til at påbegynde et undervisningsforløb inspireret af teknologiforståelse om 'Anderledes interaktion med Scratch og Micro:bits' fra tekforsøget.dk. Det er et nyt fagområde for Henrik, og han lånte i går en kasse med micro:bits i skolens PLC. Ellers har han ikke selv praksiserfaring med de programmeringsteknologier, forløbet lægger op til, at han bruger – Scratch og micro:bit. Han hæftede sig ved, at en kollega, der kender til det, sagde at han skal indtage en faciliterende rolle og udforske teknologierne sammen med eleverne. Han beskriver sig selv som en "der er lærenem med nye teknologier og ikke er bange for at trykke på knapperne".

Henrik sætter kassen med micro:bits på bordet, og introducerer eleverne til forløbet. De lytter opmærksomt, særligt en gruppe piger, som Henrik ellers har udfordringer med at motivere i matematik. Det er spændende med den nye teknologi. Efter 10 minutter udleverer han en micro:bit til hver elev. Han åbner et præfabrikeret Scratch-projekt på tavlen fra forløbet, som alle eleverne også skal åbne på deres Chromebooks. Da de åbner det, begynder flere elever at række hånden i vejret. De kan ikke få deres webcam slået til, som den spørger om. Andre kan godt få webcam til at virke, men er usikre på, hvad de skal gøre, efter de har åbnet projektet. Henrik beder dem skrive deres navne på en liste på tavlen, og så går han rundt og hjælper. Han ser, der er to forskellige problemer og prøver at inddele klassen i to grupper. Han forsøger først at hjælpe dem, der ikke ved hvad de skal, mens dem med webcam-udfordringer skal forsøge at hjælpe hinanden. Henrik oplever selv en usikkerhed om, hvad han skal gøre med eleverne – han oplever ikke at have overskuddet til at indtage den undersøgende, nysgerrige lærer, der går på opdagelse sammen med eleverne.

En talemåde lyder "hvo intet vover, intet vinder", hvilket i de rette sammenhænge indeholder en sandhed. Men talemåden har også en anden sandhed: hvor der voves, tabes der potentielt også. Tilfældet med Henrik, 6.b og opstartsforløbet i Scratch anskueliggør, hvordan teknologien også kan blive en aktør, der fungerer svækkende for Henriks autoritative position i klassen. Hans egen oplevelse er, at hans mål ikke er opnået ved timens afslutning. I fortællingen er der intet, der tyder på, at eleverne skulle bryde sig mindre om Henrik ellers hans person

på baggrund af lektionen. Men alligevel betyder dens udfald, at der er en uoverensstemmelse mellem hans intention og hvad han reelt opnår. De afsluttende stemninger for ham er manglende overskud og usikkerhed om sine didaktiske prioriteringer. Spørgsmålet er, hvordan vi kan forstå den rolle, teknologien spiller, og hvilken type af autoritet det er, der er på spil i klassen her.

Jeg vil med denne fortælling vise, at teknologien kan svække lærerautoriteten, og mere specifikt at der er tale om det, Kojève kalder mesterautoritet. Denne er karakteriseret ved kvaliteterne 'risikovillighed' og 'vovemod'. I sin udlægning fremhæver Kojève varianter som krigeren, sejrherren eller adelsmanden (1942/2014). Men ser eleverne ikke, at man vover og vinder, anerkendes denne kvalitet ikke. Kojève er meget konkret i sin udlægning af mesterens autoritet. Den knytter sig til at risikere sit eget liv i kampen om at vinde over andre og deres territorium. Når modstanderen overgiver sig, er det en anerkendelse af, at mesterens risikovillighed oversteg modstanderens, der som følge deraf må underkaste sig:

” But the future Master endures the trial of Struggle and Risk, while the future Slave fails to control his (animal) fear of death. He thus surrenders, recognizes his defeat, recognizes the superiority of the victor and subjugates himself as a Slave to his Master. (1942/2014, s. 17)

Det kan måske synes at ligge meget langt fra, hvad der er på spil i 6.b. – eller skolen generelt. Men logikken skal vi forstå figurativt i forhold til relationen mellem lærer, elev og teknologier. Henrik har sat sig for at udfordre sig selv og klassen fagligt ved at kaste sig over et fagligt indholdsområde, der er ham selv og klassen fremmed. Det vil sige, at der er et potentielt nyt territorium, der kan vindes. Noget nyt eleverne kan lære, hvis Henrik formår at stilladsere og understøtte eleverne tilstrækkeligt i deres læreproces. Samtidig er der en gruppe af piger, Henrik er udfordret med at holde engageret og motiveret i undervisningen, så udover det nye faglige indholdsområde, rummer hans plan også et potentiale for at ramme udvalgte elever på nye, frugtbare måder, og dermed 'vinde' dem. For at besejre begge disse potentialer, går vejen gennem læremidlerne, de digitale teknologier, Scratch og micro:bit. Det vil med andre ord sige, at Henriks autoritet er medieret af teknologierne, og i denne fortælling svækker de ham, fordi de hæmmer ham i at vinde den pædagogiske og faglige genvist, han havde identificeret. Fortællingen kunne have set anderledes ud, hvis relationen mellem Henrik, elever og teknologi var sat anderledes. Henrik kunne have inviteret sin kyndige kollega med ind, han kunne have valgt nogle lettere tilgængelige teknologier, valgt at alle i klassen ikke skulle

eksperimentere samtidig, undersøgt og afprøvet teknologierne på egen hånd grundigere først. Det er forskellige strategier, hvor teknologierne potentielt kunne have virket forstærkende på hans autoritet, fordi han så ville både vove og vinde. Opsummerende kan vi sige, at teknologien rummer et potentiale for at løbe risici eller tage nye chancer i undervisningen, hvor der kan vindes og lærerens autoritet kan styrkes. Men gøres det uhensigtsmæssigt, vil det samtidig resultere i en svækkelse af denne autoritetskvalitet hos læreren.

Lærerens autoritet knyttet til visioner

Lise er engelsk- og tysklærer. Hun har altid syntes, at fremmede kulturer var spændende. Grunden til, at hun valgte at blive lærer, var, at hun gerne vil præge fremtidens børn og unge, så de bliver verdensborgere: "Jeg ønsker, at mine elever forstår, at mennesker andre steder i verden ser, tænker og handler anderledes, og at dette både kan være anledning til selvrefleksion og inspiration. Det har betydet meget for mig selv".

I tysk i 8.b har hun fundet en venskabsklasse i Tyskland på platformen eTwinning. Sammen skal klasserne gennemføre forløbet 'Better e-Safe than Sorry'. Hun har aftalt med den tyske lærer, at de starter forløbet op med et online Teams-møde på storskærm i hver klasse, hvor lærerne interviewer hinanden om deres internetvaner, mens eleverne ser på. Mens Lise går til timen, hvor de skal starte op, får hun en idé. Mens hende og den tyske lærer interviewer hinanden, laver hun simpel chat i Padlet, hvor eleverne fra begge klasser skal skrive deres tanker ned undervejs i interviewet. Det kan være stikord, spørgsmål eller hele sætninger. Alle skal skrive én ting. Det kan være på både dansk og tysk. Det skal de bruge som inspiration til, når de næste time skal lave en interviewguide, så de kan interviewe en ven fra den tyske klasse.

Da timen er ovre, er Lise helt høj. Hun kigger på Padlet. Der står 34 ting, og kun én elev har ikke skrevet noget.

Skolen har en formålsparagraf, og hvert et fag har sine læringsmål. Men der er også en anden slags formål. Dem, der motiverer den enkelte lærer til at blive lærer, og som knytter sig til de ambitioner, man har på elevernes vegne. Det kan med andre ord også formuleres som ens vision som lærer. En sådan har Lise på sine elevers vegne, og hun bruger digitale teknologier til – på forskellig vis – at udforme, realisere og tydeliggøre sin vision for sine elever. Teknologien muliggør med andre ord, at hun kan "show it don't tell it", at det er meningsfyldt at agere som en verdensborger, fordi hun gennem eTwinning og et synkront Teams-møde, kan vise eleverne, hvordan man kommunikerer med en anden kultur, og åbne op for at forstå, hvordan den er forskellig

fra ens egen og samtidig derved udgør et spejl for at se, hvad der karakteriserer én selv, og notere dette i en 'back-channel' løbende.

Når Lise på denne måde understøttes af teknologien i at indfri sin vision på elevernes vegne, er der også tale om, at den medierer hendes autoritet. Hendes autoritet som leder, der har et projekt for sig, som eleverne også oplever en mening med og tror på klæder dem på til at begå sig i fremtiden. De tror på, at den vej, hun fører dem, er meningsfuld. Visioner er en kvalitet, der kendetegner den autoritetstype, Kojève kalder lederen:

” In other words, the Future exerts an Authority only in so far as it 'manifests' itself in the guise of a project (conceived in the present with the future in mind and based on knowledge about the past). But the Authority of the 'project' is nothing other than that of the Leader.
(1942/2014, s. 53-54)

Hvor mesteren altså betoner et aspekt af læreren som en form for krig, der vinder og taber elever og faglige territorier, så er lederen et aspekt, der betoner læreren som en form for politiker. En der udstikker visioner og retning, som eleverne kan følge. Men teknologien spiller igen her en aktiv rolle. Dels som medie for overhovedet at se, hvilken retning, der kan udstikkes. Det er eTwinning, der tilbyder hende muligheden for og inspiration til at gennemføre forløbet. Dels bliver den heller ikke blot et instrument, men et artefakt der tjener et politisk formål i at fremme en bestemt værdimæssig og normativ dagsorden, der er i forlængelse med Lises professionelle men personlige ideal for eleverne.

Lærerens autoritet knyttet til retfærdighed

Troels' elever i 3. klasse har lavet en fortælling om deres efterårsferie i Book Creator. De har skullet svare på, hvad de har lavet, hvem de har været sammen med, og hvor de har været henne. Han strukturerer al sin undervisning i Meebook, da det gør det nemmere for ham selv at få lavet årsplaner, samle og dele sine forløb og aktiviteter med kollegaer. Han beder alle eleverne i 3. om at lægge deres bog ind i Meebook. Så vil han kigge på dem over weekenden og give dem smileys for deres fortællinger om deres ferier.

Søndag aften tager Troels deres afleveringer frem og skal give dem smileys. Han plejer at lave en lille rebus eller fortælling til hver med smileys, som de kan snakke om i undervisningen. Han starter fra en

ende af i Meebook og giver først Anders, så Anna, Behnood og Erika og så videre en lille fortælling. Han skal lige nå den sidste, Zenia, inden han går i seng.

Da de møder op mandag, skal de kigge på deres fortællinger og smileys. Zenia spørger, hvordan det kan være, at hun altid får nogle, der er kedeligere end de andre elever. Tit de samme smileys, og ofte færre. Troels kan mærke, at det gør Zenia ked af det, da hun har gjort sig umage.

En del af lærerens opgave er at behandle børn lige. Give dem lige muligheder, omsorg og vejledning. Når eleverne oplever, at dette er tilfældet, oplever de også læreren indtage en særlig form for autoritet. En dommerautoritet, hvor vedkommende er retfærdig, kan mægle og forholde sig diplomatisk i forhold til eleverne. En sådan fremhæver Kojève som den tredje autoritetstype:

” If we do not react against the acts (‘judgements’) of an Arbiter (freely chosen), it is because we assume his impartiality, that is to say, precisely the fact that he embodies, so to speak, Justice. (Kojève, 1942/2014, s. 23)

Sådan en autoritet tilstræber Troels også at være, når han giver eleverne samme opgave med samme tilbagemelding med smileys, formuleret på en måde, hvor han bestræber sig på, at alle kan forstå det, og hvor de også glæder sig til at få et svar og snakke om deres smileys, når de mødes i undervisningen. Imidlertid står der en teknologi, Meebook, mellem Troels og hans elever, som medierer hans autoritet i forhold til at agere retfærdigt overfor eleverne, altså behandle dem lige. Den rækkefølge, eleverne optræder i med deres afleveringer i Meebook, følger fornavnene alfabetisk. Det har Troels ikke tænkt over. Snarere har han vænnet sig til, at Anders altid er den første elev, og Zenia er den sidste. Det betyder også, at når han kommer ned til bunden af listen, er han ikke lige så inspireret til at give eleverne nye, selvstændige tilbagemeldinger, men kommer til at gentage sig selv. Ligeledes er han blevet lidt træt, og gør det derfor også mere kortfattet. Det betyder, at Zenia og Anders reelt bliver forskelsbehandlet, hvilket Zenia reagerer på.

Det, som eksemplet viser, er, at de digitale teknologier kan have en ikke-intenderet svækkende effekt på Troels autoritet som en retfærdig lærer. Den er ikke blot et neutralt redskab, der gør elevernes arbejder tilgængelige for Troels, men den har også en indflydelse på, hvordan Troels (forskels)behandler sine elever, og afledt deraf hvordan de også opfatter ham. Det er ikke fordi, der per definition er

uretfærdighed forbundet med en alfabetisk rækkefølge, men i kombination med at det gentages, og at Troels mister inspiration og overskud, mens han bedømmer, virker det svækkende for hans autoritet. Havde han omvendt valgt at randomisere rækkefølgen fra gang til gang, ville Zenia og Anders ikke opleve Troels' tilbagemeldinger forskelligt.

Lærerens autoritet knyttet til tradition og omsorg

I dag skal 6.x arbejde videre med deres anmeldelser i dansk. Alle elever har valgt et program, en film, en restaurant eller lignende, som de skal anmelde. Sofie, klassens dansklærer, har introduceret dem for genrens træk, som de skal arbejde med. Hun ved, at der er tre elever, som ikke er diagnosticeret ordblinde, men som har skrivevanskeligheder. Én af dem, Markus, går meget op i Den Store Bagedyst, som han gerne vil anmelde en episode af.

Sofie har tænkt over, hvordan hun kan give de skriveudfordrede muligheder for at arbejde med anmeldelsesgenren, uden at det behøver at være skriftligt. Hun har kigget på SkoleTube og udvalgt programmerne Soundstation og WeVideo, så eleverne – udover en skriftlig anmeldelse – også kan vælge at arbejde multimodalt med enten en podcast eller en vlog-video. Hun deler eleverne ind i grupper efter, om de vil skrive, lave lyd eller video. Markus melder sig på video sammen med fire andre elever. Han er god til at lære Soundstation at kende og hjælper i løbet af timen de fire andre elever med teknikken.

Sofie kommer over til gruppen og spørger, om de har husket at inddrage fakta om det, de anmelder, inden de begynder at vurdere det. Det har Markus glemt, så han optager og indsætter et nyt klip, hvor han kort forklarer, hvad Den Store Bagedyst er.

Autoritet knyttes også ofte til viden. Lærerens autoritet er altså et spørgsmål om at have en faglighed (Fibiger, 2021). Sådan kan Sofies ageren i 6.x også godt fortolkes. Hun har en faglig autoritet, fordi hun kender til anmeldelsesgenren i dansk og kan derfor understøtte eleverne i at lave en anmeldelse, der lever op til genrekriterierne for en sådan. Autoritet knyttet til viden og faglighed er jævnfør Kojève den historisk mest veletablerede forståelse. Imidlertid er det ikke udelukkende viden, den knytter sig til, men i højere grad en tilknytning til historien, fortiden og menneskehedens akkumulerede viden over tid. Kojève benævner dette som faderens autoritet:

” The Authority of the Father means ‘tradition’, determination by the past, ‘real presence’ of the Past in the Present.
(Kojève, 1942/2014, s. 30)

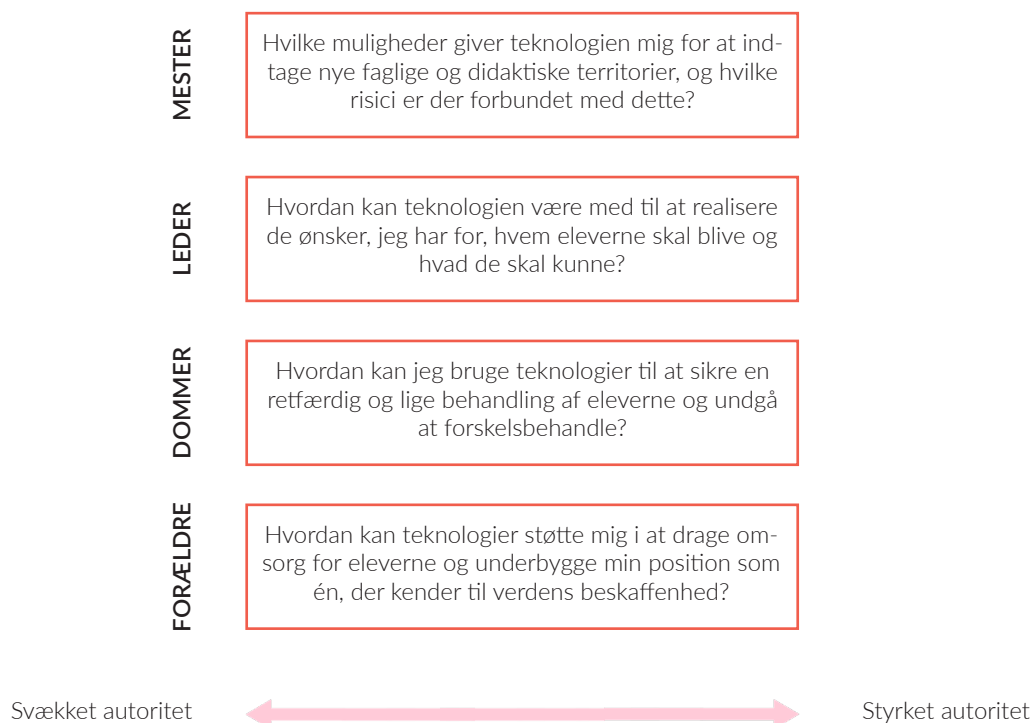
Kernen i denne type autoritet er, at læreren opnår den, når eleverne anerkender, at læreren kender til verden og derfor er i stand til at præsentere denne for dem, så de kan forstå den og føle sig til rette i den. Kojèves betegnelse 'fader'-figuren indeholder en kønsmæssig fremhævelse af mandekønnet, hvilket forvirrer budskabet. Det er ikke mandens eksklusive privilegie, men snarere en *forældre* autoritet. Konkret i eksemplet kommer det til udtryk ved, at Sofie formidler, hvad en anmeldelse er, så det er en genre og indholdsform, eleverne kan genkende og udtrykke sig gennem. Men denne type autoritet begrænser sig ikke til at basere sig på faglighed. At vise eleverne til rette i verden handler også om at drage omsorg, i den forstand at læreren også er 'in loco parentis' – den, der er der for eleverne i forældrenes fravær. I fortællingen er den analytiske pointe, at de digitale produktionsteknologier til lyd og video muliggør det for Sofie at drage omsorg for elevernes forskellige udgangspunkter, således at de stadig kan få indblik i og kendskab til anmeldelsen som genre. Således medierer teknologierne her hendes autoritet på en måde, hvor den forstærkes, fordi hun gennem dem drager omsorg og bliver repræsentant for en faglig tradition, som de kan tilegne sig på deres præmisser.

Konklusion

Artiklen har præsenteret et teoretisk bidrag til forståelsen af, hvordan digitale teknologier medierer lærerautoritet i klasseværelset. De væsentlige forudsætninger er at betragte autoritet dels som et relationelt fænomen, der opstår gennem daglige interaktioner i skolen. Dels at forstå teknologier, som noget, der medierer virkeligheden for mennesker, og derved giver form til vores forståelser og handlinger. Derved bliver autoritet også et socio-materielt fænomen, hvor teknologi spiller en aktiv rolle i at svække og styrke lærerens autoritet.

Med afsæt i Alexandre Kojèves autoritetsteori kan vi nuancere dette yderligere, fordi den præsenterer fire forskellige autoritetstyper, som er udmærket ved at blive anerkendt for distinkte kvaliteter. Det er en anerkendelsesproces, hvor teknologien spiller en aktiv rolle jævnfør de konstruerede praksisfortællinger. De fire typer og kvaliteter kan vi afslutningsvist præsentere i en model.

Figur 1.
Alexandre Kojèves fire forskellige autoritetstyper og kvaliteter.

Modellen kan danne grundlag for at reflektere over og træffe valg i den daglige praksis med teknologier med henblik på at styrke og svække ens autoritet alt efter, hvad ens ideal er. Med denne formulering er det også indikeret, at der ikke er et normativt ideal indlejret i Kojèves teori. Det er ikke nødvendigvis det "bedste" at være stærk i alle fire autoritetstyper – det afhænger af relationerne og hvad ens mål er. Samtidig er fremstillingen her analytisk, og i klasseværelsets praksis vil de forskellige autoritetstyper- og kvaliteter altid sameksistere.

Referencer

- Andersen, B. L.** (2018). *Online education bag scenen: teknologiske medieringer af autoritet* [ph.d.-afhandling]. DPU, Aarhus Universitet.
- Andersen, B. L. & Tafdrup, O.** (2022). Science and Technology Studies: Trin mod en myndiggørende teknologikritik. *Learning Tech*, (10), 218-239. DOI:10.7146/lt.v6i10.125247
- Bingham, C.** (2009). *Authority is relational: Rethinking educational empowerment*. SUNY Press.
- Brok, L. S. & Hasse, C.** (2015). *TEKU-Modellen: Teknologiforståelse i professionerne*. U Press.
- BUVM.** (2021). *Lærereens digitale hverdag- kvantitativ kortlægning. Børne- og Undervisningsministeriet*. Lokaliseret på <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf21/jun/210621-rapporten-laererens-digitale-hverdag.pdf>
- Dale, E. L.** (1986). *Oppdragelse, ideologikritikk og pedagogikk*. Universitetsforlaget.
- Danske Professionshøjskoler.** (2018). *Handleplan til en bedre læreruddannelse – 10 ambitioner*. Lokaliseret på <https://xn--danskeprofessionshjskoler-xtc.dk/wp-content/uploads/2022/01/Handleplan-til-en-bedre-laereruddannelse-159772.pdf>
- Danske Professionshøjskoler.** (2021). *Udviklingsgruppens notater med uddybning af forslag til en nytænkt læreruddannelse*. Lokaliseret på <https://danskeprofessionshjskoler.dk/wp-content/uploads/2021/11/Udviklingsgruppens-notater-final.pdf>
- Fibiger, J.** (2017). *Filtret ind: Medieret undervisning i et aktør-netværksperspektiv*. Samfundslitteratur.
- Fibiger, J.** (2020). *Teknologiforståelser: Filtret ind og ud af teknologiens verden*. Samfundslitteratur.
- Fibiger, J.** (2021). Faglig autoritet: Når læreren inkarnerer sit fag. *KvaN*, 121, 46-57.
- Folketinget** (Pernille Rosenkrantz-Theil). (2019). *Om digitalisering med omtanke og udsyn*, (Nr. 17). Lokaliseret på <https://www.ft.dk/samling/20191/forespoergsel/f17/beh1/forhandling.htm>
- Ihde, D.** (1990). *Technology and the lifeworld: From garden to earth*. Indiana University Press.
- Irwin, J.** (2018). Authority Through Freedom. On Freire's Radicalisation of the Authority-Freedom Problem in Education. *Espacio, Tiempo y Educación*, 5(1), 57-69. DOI:10.14516/ete.191
- Iskov, T., Komischke-Konnerup, L., Rohde, L. & Skibsted, E. B.** (2020). *Lærereens professionelle autoritet: Arbejdsrapport for LLN*. Lokaliseret på https://www.laereruddannelsenet.dk/wp-content/uploads/L%C3%A6reruddannelsen-professionelle-autoritet_.pdf
- Kaptelinin, V.** (2013). The mediational perspective on digital technology: Understanding the interplay between technology, mind and action. I: S. Price, C. Jewitt & B. Brown (red.), *The Sage handbook of digital technology research*, 203-213. Sage. DOI:10.4135/9781446282229.n15
- Kian, A.H.** (2015). Four Dimensions of Technological Mediation. I: Rosenberger, R. & Verbeek, P.-P. skalmi stedet være: I: R. Rosenberger & P.-P. Verbeek (red.), *Postphenomenological investigations: essays on human-technology relations*. Lexington Books.
- Kojève, A.** (1942/2014). *The notion of authority*. Verso Books.

- Rosenberger, R.** (2018). Why It Takes Both Postphenomenology and STS to Account for Technological Mediation. I: J. Aagaard, J. K. B. Friis, J. Sorenson, O. Tafdrup & C. Hasse (red.), *Postphenomenological Methodologies: New Ways in Mediating Techno-Human Relationships*, 171-198.
- Selwyn, N.** (2019). *Should robots replace teachers?: AI and the future of education*. John Wiley & Sons.
- Verbeek, P.-P.** (2005). *What things do: Philosophical reflections on technology, agency, and design*. Penn State Press.